

УДК 37.013.74 (045)

К. М. Біницька
ORCID ID 0000-0002-2111-5275

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА»

У статті основна увага зосереджена на особливостях застосування активних методів навчання при викладанні курсу «Порівняльної педагогіки» для студентів заочної форми навчання спеціальності «Початкова освіта» Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Автором проаналізовано наукові доробки сучасних дослідників із означеної проблеми. Визначено ознаки та переваги використання активних методів навчання у роботі зі студентами старших курсів. Розглянуто ключові особливості реалізації активних методів навчання, зокрема концепцію спільної діяльності студентів.

Ключові слова: активні методи навчання; навчання; студенти.

Вступ. Аналіз зарубіжного педагогічного досвіду визначає необхідність запровадження активних методів роботи зі студентами в системі навчально-виховної роботи вищих педагогічних навчальних закладів нашої країни відповідно до зростаючих вимог суспільного життя. Ми є свідками і учасниками реформ, які відбуваються в системі вищої освіти України. Найважливішою рисою організації сучасного навчально-виховного процесу у вітчизняних вищих педагогічних навчальних закладах повинно стати його спрямованість на те, щоб не тільки проводити якісну професійну підготовку студентів, а й активно формувати у майбутніх вчителів відповідальність за власне життя й поведінку, формувати високий рівень самосвідомості.

Метою статті є висвітлення впровадження активних методів навчання під час викладання дисципліни «Порівняльна педагогіка».

Вітчизняні та зарубіжні дослідники відзначають, що використання активних методів навчання дозволяє ефективно мобілізувати студентів на участь в освітньому процесі. Проблема впровадження активних методів навчання у навчально-виховний процес вищого навчального закладу розглядається в працях вітчизняних науковців: Долбневої Д., Іваненко Ю., Лисак Г., Король В., Москалюк О. та ін.

В умовах демократизації системи вищої освіти особливої уваги заслуговує аналіз впровадження в навчальний процес студентів старших курсів активних методів навчання, які дають змогу отримати майбутнім фахівцям соціально-професійну компетентність. На нашу думку, в процесі навчання доцільно використовувати модель цілісної соціально-професійної компетентності навчання сучасних студентів вищих навчальних закладів України розроблену Бєлих С. І. (Бєлих С. І., 2013). Науковець у своєму дослідженні представляє модель у вигляді чотирьох блоків:

1. Базовий – випускник вищого навчально-го закладу повинен характеризуватися розвитком таких розумових операцій як: аналізу та синтезу; зіставлення і порівняння; систематизація; прийнят-

тя рішення; прогнозування; співставлення результату дії з висунутою метою.

2. Особистісний – сучасній людині повинні бути притаманні такі властивості як: відповідальність; організованість; цілеспрямованість.

3. Соціальний – випускник повинен бути здатний організовувати своє життя відповідно до соціально значущих уявлень про здоровий спосіб життя; керуватися правами і обов'язками громадянина; керуватися у своїй поведінці моральними цінностями; співпрацювати, керувати людьми і вміти підпорядковуватись іншим; грамотно спілкуватись в усній і письмовій формі (як на рідній, так і іноземними мовами); знаходити творчі рішення у нестандартних ситуаціях; приймати, зберігати, перетворювати та передавати інформацію та ін.

4. Професійний – забезпечує адекватність виконання професійної діяльності. Випускник університету повинен вміти вирішувати професійні завдання (Бєлих С.І., 2013, с.7-8).

Ще у 80-х рр. ХХ ст. Національним тренінговим центром у США були проведені дослідження, які підтвердили, що використання активних методів навчання (інтерактивне навчання) дозволяє підвищити відсоток засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість особистості, а й на його почуття, волю (дії, практику). Результати цих досліджень були відображені в схемі «Піраміда навчання».

Активні методи навчання – методи, які стимулюють пізнавальну діяльність учнів та студентів, вони побудовані в основному у діалогічній формі, передбачають вільний обмін думками про шляхи вирішення тієї чи іншої проблеми та характеризуються високим рівнем активності учнів (Грудзинская Е. Ю., Марико В. В., 2007, с.4).

При використанні активних методів студенти ефективніше навчаються, що в майбутньому дозволить застосовувати здобуті знання в процесі практичної діяльності. Засвоєння знань та навичок, які вони набувають завдяки використанню активних методів навчання є більш ефективним і прийнятним.

Рис. 1. Піраміда навчання

Джерело: Інтерактивні технології навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tolerspace.org.ua/psiholog/inter-tekh1.htm>

Перевагами активних методів навчання є те, що використовуючи ці методи студент займає активну позицію у процесі навчання, а знання, одержані при цьому, не тільки швидше засвоюються, але й більш часто використовуються на практиці. Тому, на нашу думку раціональне використання саме таких методів при організації підготовки майбутніх педагогів є виправданим (Лисак Г. О., Король С. В., 2012, с. 122).

Активні методи характеризуються тим, що вони ефективно стимулюють активність як студентів, так і викладачів; мають високу ефективність; їх є велика кількість та різноманітність (Dytfeld K., Smółka E., 2015).

Ми погоджуємось з думкою Ю. В. Іванеко, що процес підвищення інтелектуальної активності студентів у процесі професійної підготовки головна передумова глибокого і міцного засвоєння знань. Тому, з метою більш якісної професійної підготовки майбутніх фахівців викладачам потрібно використовувати активні методи навчання (Іванеко Ю. В., 2012, с. 93).

Викладач використовуючи у навчально-виховному процесі активні методи навчання повинен створювати умови, завдяки яким студент може вчитися, думати, шукати, вдосконалюватись, спілкуватися і працювати разом в групі, як одна команда. Тому, сучасний викладач під час проведення занять виступає в якостях: людини, яка організовує навчальний процес, водночас досліджуючи потреби, очікування і здібності студентів; особи, яка інтегрує внутрішні потреби студентів з вимогами навчальної програми; того хто створює умови для навчання, наукових розвідок, мислення, спілкування, організації діяльності і взаємодії в групі; особи, що допомагає емоційному обміну, який відбувається між студентами групи; керівник за допомогою якого студенти можуть вчитися активно і самостійно (Czerpizak A., Wądołowski M., 2015).

З метою знаходження способів урахування нових педагогічних тенденцій підготовки майбутніх вчителів

початкових класів були розроблені і апробовані заняття із застосуванням активних методів навчання у процесі вивчення навчальної дисципліни «Порівняльна педагогіка» для студентів заочної форми навчання спеціальності «Початкова освіта» Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Порівняльна педагогіка досліджує закономірності функціонування і розвитку освітніх і виховних систем у різних країнах шляхом зіставлення подібностей і розбіжностей. Пошуки загального і специфічного в освітніх системах у різних народів дозволяють знаходити, давати наукове тлумачення освітнім традиціям, системам, збагачувати національну педагогічну культуру завдяки міжнародному досвіду. Зазначимо, що основним методологічним завданням порівняльної педагогіки як навчальної дисципліни полягає в тому, якою мірою й у яких формах можливо і доцільно використовувати досягнення сучасного зарубіжного досвіду у педагогічній діяльності. Метою вивчення дисципліни «Порівняльна педагогіка» – надати студентам знання про стан та основні тенденції, закони і закономірності розвитку системи освіти у світовому, регіональному, національному масштабах. Зміст курсу побудований на основі порівняльного аналізу нормативно-правових джерел міжнародних організацій, нормативно-правових та навчально-методичних джерел міністерств освіти провідних країн світу, концепцій і стратегій розвитку освіти провідних країн світу, педагогічних досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців, статистичних матеріалів тощо (Біницька К.М., 2013, с.3).

Одним із напрямів удосконалення процесу підготовки майбутніх вчителів початкових класів є впровадження активних методів, до яких належать ігрові форми та активні методи проведення занять (мозковий штурм, мікрофон, цільові групи, світове кафе тощо), які ми застосовували під час вивчення курсу «Порівняльна педагогіка».

Основним моментом реалізації активних методів навчання є концепція спільної діяльності

студентів, в основі якої лежить взаємодопомога й співробітництво, а також їх організація та проведення, які містять відбиток специфіки майбутньої професійної діяльності (Москалюк О. І., 2013, с. 158).

Для ефективного використання активних методів навчання викладачу необхідно враховувати фактори як: індивідуальні особливості студентів; навчально-методичний матеріал; розподіл студентів на невеликі групи; створення ситуацій експерименту; ефективне використання навчальної аудиторії.

Зазначимо, що робота в малих групах завжди є засобом для досягнення мети. Правильно організована робота в групі дозволяє створити відносини і взаємодію між викладачем і студентами.

Зазначимо, що методи і прийоми з активізації незалежного мислення і дій студента повинні бути позитивно мотивовані. Серед активних методів навчання ми найчастіше використовуємо такі: мозковий штурм; світове кафе; карта ідей; хронологія; «Плюси і мінуси»; метод проекту. Ці методи засновані на роботі в малих групах. Коротко опишемо кожен із вищезазначених методів роботи.

Мозковий штурм – один із популярних методів активації уваги студентів. Його суть в тому, щоб зібрати разом в короткий час велику кількість ідей для вирішення проблеми. Викладач дає завдання, а ідеї які висувають студенти для вирішення проблеми записує на дошці. Після вичерпання ідей потрібно їх обговорити та вибрати найкраще рішення. Мозковий штурм ми використовуємо на лекційних заняттях для встановлення комфортного психологічного клімату; щоб визначити рівень знань студентів; щоб закріпити попередні знання; для пошуку найкращого рішення з означеної проблеми.

Світове кафе (The World Cafe) – це метод роботи, який використовується для роботи в малих групах, спрямований на обмін думками, ідеями й досвідом. Учасників потрібно розподілити на групи. Кожна група займає свій столик, обговорює проблему і після закінчення певного часу переходять до інших учасників, де проводять обговорення проблеми.

Такі раунди обговорень дають можливість обміну думками й розширюють та поглиблюють колективні знання. Метафоричне ототожнення всього світу з кафе підкреслює важливість мережі словесного обміну й особистих взаємин, які створюють умови для пізнання. Цей метод ми використовуємо на семінарських заняттях (наприклад вивчаючи тему «Система загальної середньої освіти в провідних країнах світу»), коли студенти вже засвоїли теоретичний матеріал та мають уявлення, які необхідні для розв'язання поставлених завдань.

Метод світове кафе використовуємо: для активізації колективної діяльності; для вивчення студентами питань, що мають важливе значення;

для знаходження розв'язання поставлених проблем; для створення можливостей виявлення нових оригінальних ідей; для стимулювання взаємодії між доповідачем й аудиторією; для обміну досвідом і думками (Активні форми навчання, 2015).

Метод мікрофон використовуємо на лекційних та семінарських заняттях для закріплення теоретичних знань, активізації студентів та перевірки рівня засвоєння знань студентами шляхом надання ними відповідей на запитання викладача чи одногрупників, висловлення своєї думки чи позиції.

Хронологія – це один з методів візуального представлення проблеми. Результатом цього методу є показ лінійності часу. Цей метод включає в себе маркування подій в хронологічному порядку на довгому аркуші паперу або дошці. Найкраще його використовувати щоб зробити короткий опис подій, фактів чи фотографій з підписами, або представити їх в іншому (графічному) вигляді коротко. Цей метод ми використовуємо при вивченні періодів розвитку порівняльної педагогіки як науки.

Метод «Плюси і мінуси» – це метод аналізу проблеми з різних точок зору. Наприклад, при вивченні теми «Підвищення ефективності навчання у провідних країнах світу», ми обговорюємо позитивні та негативні сторони означеної проблеми для вироблення власної думки у студентів.

Метод проекту – це виконання студентами завдання з великим обсягом навчального матеріалу (Lubina E., 2005, s.224).

Під час використання цього методу необхідно врахувати етапи роботи над проектом: визначення предмету проекту; підготовка методичних рекомендацій до проекту; робота над проектом; презентація проекту; оцінювання якості виконаного проекту.

Тема проекту може бути одна для всієї групи, або дати конкретні теми поділивши студентів на малі групи. Однак, слід пам'ятати, що всі теми повинні вивчати одну проблему.

Зазначимо, що при використанні на заняттях з «Порівняльної педагогіки» активних методів ми зіткнулись з певними проблемами та труднощами. Тому, на нашу думку потрібно врахувати фактори, а саме: не вміння студентами слухати інших; не бажання студентами у процесі обговорення змінювати свою думку, йти на компроміс та враховувати думки інших; установка на пасивне сприймання навчального матеріалу; звичка працювати за інструкційними вказівками викладача та невміння працювати в умовах невизначеності і відсутності чіткого алгоритму дій; студентам важко бути мобільними; студенти-лідери намагаються «тягнути» групу, а слабші студенти відразу стають пасивними (Долбнєва Д.В., 2014, с.395-396).

Висновки. Таким чином, активні методи навчання це інноваційні методи, які є активними інструментами при використанні в навчально-виховному процесі не тільки для студентів, а й для викладачів. За допомогою цих методів можна по-

глибити знання студентів, розширити їх інтереси, розвивати творчі ідеї і висунути нові концепції, спілкується з іншими людьми, вчиться разом із студентами. Використання активних методів навчання дають можливість науково-педагогічним працівникам краще зрозуміти своїх студентів та їх емоції, почуття, характер та сприйняття навчального матеріалу.

Література

1. **Активні форми навчання [Електронний ресурс].** – Режим доступу : <http://lider.fpsu.org.ua/profspilkova-osvita/157-aktivni-formi-navchannya>.
2. **Белых С. И.** Особенности ценностей и психического состояния студентов современного университета // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. – 2013. – № 7. – С. 7-14. С.7-8. – doi: 10.6084/m9.figshare.736501.
3. **Біницька К. М.** Робоча програма з навчальної дисципліни «Порівняльна педагогіка» для студентів з галузі знань 0101 «Педагогічна освіта», напрямку підготовки 6.010102 «Початкова освіта» / К.М.Біницька. – Хмельницький : ХГПА, 2013. – 20 с.
4. **Грудзинская Е. Ю., Марико В. В.** Активные методы обучения в высшей школе. / Учебно-методические материалы по программе повышения квалификации «Современные педагогические и информационные технологии». – Нижний Новгород, 2007, 182 с., с.4.
5. **Долбнева Д. В.** Интерактивні методи навчання: сутність необхідність та використання при підготовці фахівців з обліку та аудиту у ВНЗ України / Д. В. Долбнева // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.1. – С. 389-398.
6. **Іванеко Ю. В.** Активні методи навчання як засіб актуалізації особистісного сенсу в пізнавальній діяльності студентів [Електронний ресурс] / Ю. В. Іванеко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки. – 2012. – Вип. 37. – С. 93-96.
7. Интерактивні технології навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tolerspace.org.ua/psiholog/inter-tekhn1.htm>.
8. **Лисак Г. О.** Переваги застосування активних методів навчання у процесі підготовки викладачів ВНЗ до контрольно-оцінювальної діяльності / Г. О. Лисак, С. В. Король // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету “Україна”. – 2012. – № 5. – С. 121-124.
9. **Москалюк О. І.** Ефективність упровадження активних методів навчання у підготовку магістрів-соціальних педагогів / О. І. Москалюк // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету “Україна”. – 2013. – № 2. – С. 157-161.
10. Освітологія: фахова підготовка: навчально-методичний посібник / За ред. В. О. Огнев'юка; Авт. кол.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, О. О. Драч, К. О. Линьов, Л. В. Гонюкова, І. М. Зеліско, Ю. М. Жукова, М. Ю. Фещук, Т. Г. Купрій, М. М. Галицька. Н. А. Побірченко, Л. В. Козак, О. М. Кузьменко, І. І. Тригуб. – К.: ВП «Едельвейс», 2014. – 615 с.
11. **Сисоєва С.** Порівняльна педагогіка в контексті розвитку освітології / С. Сисоєва // Освітологія. – 2014. – Вип. 3. – С. 17-23.
12. **Dytfeld K. Smółka E.** Metody aktywizujące jako system motywowania uczniów do nauki / Katarzyna Dytfeld Ewelina Smółka // Projekt „Kompetencje zawodowe nauczycielek i nauczycieli jako element budowania organizacji uczącej się i lokalnej strategii oświatowej w powiecie ostrzeszowskim” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego [Електронний Ресурс] . – Режим доступу : http://www.powiatostrzeszowski.pl/asp/pliki/dok/publikacja_na_strone_p_katarzyny_dytfeld_i_p_eweliny_smolki.pdf.
13. **Czepizak A., Wądołowski M.** ZESPOŁ EDUKACYJNY W TRZEBIECHOWIE METODY AKTYWIZUJĄCE W NAUCZANIU [Електронний Ресурс] . – Режим доступу : http://www.zet.edu.pl/sites/default/files/metody_aktywizujace.pdf.
14. **Lubina E.** Metoda projektu w procesie dydaktycznym uczelni wyższej / Ewa Lubina // Uczelnia oparta na wiedzy. Organizacja procesu dydaktycznego oraz zarządzanie wiedzą w ekonomicznym szkolnictwie wyższym, red. D. Gołębiowski, M. Dąbrowski, B. Mierzejewska. – Warszawa, 2005 – S. 224-232.

Е. Н. Биницкая. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ КУРСА «СРАВНИТЕЛЬНАЯ ПЕДАГОГИКА»

В статье основное внимание сосредоточено на особенностях применения активных методов обучения при преподавании курса «Сравнительной педагогики» для студентов заочной формы обучения специальности «Начальное образование» Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии.

Автором проанализированы научные труды современных исследователей из сложившейся проблемы. Определены признаки и преимущества использования активных методов обучения в работе со студентами старших курсов. Рассмотрены ключевые особенности реализации активных методов обучения, в частности концепцию совместной деятельности студентов.

Ключевые слова: активные методы обучения; обучение; студенты.

K. Binytska. USAGE OF ACTIVE METHODS OF TRAINING IN THE PROCESS OF TEACHING THE COURSE “COMPARATIVE PEDAGOGY”

In the article special attention is concentrated on the peculiarities of using active methods of training when teaching the course “Comparative Pedagogy” for the correspondence students of speciality “Primary Education” of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy. The author analyzed the scientific works of the modern researchers on the mentioned issue. The features and advantages of using active methods of training in the work with the students of senior courses have been determined. The key peculiarities of realization of active methods of training, in particular conception of joint activity of students have been studied. It is stressed that one of the directions of perfection of the process of training primary school teachers is introduction of active methods, to which belong game forms and active methods of lessons conducting. Active methods have their characteristic features: they effectively stimulate both students’ and teacher’s activity; they are highly effective; they are many and they are varied. In the article the examples of using active methods of training when teaching the discipline “Comparative Pedagogy” have been offered, namely: brain storming, microphone, purpose-oriented groups, world café. The problems, which appear while using active methods of training students have been mentioned, namely: lack of ability to listen to other people, absence of desire to express the thought in the process of discussion, to compromise and take into consideration other people’s thoughts; passive perception of the educational material; the habit to work following the teacher’s instructions and inability to work under the conditions of uncertainty and absence of clear algorithm of actions; it is difficult for students to be mobile; students-leaders try “to draw” the group forward, when weaker students become passive at once and others.

Key-words: active methods of training; training; students.

Рецензенти

І. П. Ящук – д. п. н., проф.

О. М. Галус – д. п. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 12.11. 15

Прийнято до друку 26.12.15

УДК 378 [37.013+330]

N. I. Volkova

ORCID ID 0000-0001-7324-3431

USING INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN THE STUDY OF ECONOMIC SUBJECTS

Nowadays Higher educational institutions of Ukraine that prepare future economists can not stay away from accelerated, advanced and innovative development of education and demand the conditions for development of self-identity for life. Higher education system is designed to provide knowledge about the professional sphere of activity, its specificity, has to shape the personal quality of a specialist. A graduate of Higher School should have a strong and deep knowledge of professional thinking, have their own professional and personal attitude. For this purpose it is necessary to employ the full range of psychological, pedagogical, sociological tools that are directly contribute to solving this problem. The purpose of the article is the rationale for the use of interactive technologies in the process of economic subjects.

In this paper it is proved that the use of active methods of teaching and learning of the built-in interactive learning technology will improve the quality of students, to form a new generation of professionals that are designed to carry out efficiently the modernization of the modern model of the national economy.

Keywords: expert of economic direction; interactive technology; interactive learning; professional training.

Introduction. Higher educational establishments of Ukraine, which prepare future economists at present cannot remain away of accelerated, advanced, innovative development of education and science and require ensuring conditions for development, personal fulfillment lifelong. Higher education system is designed to give knowledge about the professional scope of its specificity, has to form personal qualities of specialist. Graduate of high school must have a strong and deep knowledge, professional thinking, have their own professional and personal position.

For this purpose it is necessary to use the full range of psychological, pedagogical, sociological tools that directly help deal with this problem (Lutsyk I.H., 2007).

At the present stage of development of Ukrainian society economic education promotes individual who will adjust their actions in accordance with existing market laws. The main task of economic education – to form active economic actors, ie not just producers and passive consumers and individuals can actively influence the economic processes at the micro level,